

М. Ю. Шевченко

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

Подія і факт як емпіричні об'єкти дискурсу французької преси

Шевченко М.Ю. Подія і факт як емпіричні об'єкти дискурсу французької преси. У статті розглянуто співвідношення між поняттями події та факту з позицій психолінгвістики, семантики, когнітології, філософії, виділено схожості та відмінності між ними. Також виявлено три типи представлення події у статтях інформувального спрямування сучасної французької преси: у контексті супутніх подій; самоцентровано, у відриві від контексту; у порівнянні з подібними подіями. У заголовках статей подія може бути відображена узагальнено, точно або образно. На основі кількісних підрахунків виявлено найбільш розповсюджений тип представлення події на матеріалі заголовків французьких статей.

Ключові слова: подія, факт, судження, верифікація, стаття інформувального спрямування.

Шевченко М.Ю. Событие и факт как эмпирические объекты дискурса французской прессы. В статье рассмотрено соотношение между понятиями события и факта с позиций психолингвистики, семантики, когнитологии, философии, выделены сходные и различные черты этих понятий. Также выявлены три типа представления события в статьях с информационной доминантой современной французской прессы: в контексте сопутствующих событий; в отрыве от контекста; в сравнении с подобными событиями. В заголовках статей событие может быть представлено обобщенно, точно либо образно. На основе количественных подсчетов выявлен самый распространенный тип представления события на материале заголовков французских статей.

Ключевые слова: событие, факт, суждение, верификация, статья с информационной доминантой.

Shevchenko M.Y. Event and fact as empirical objects of the French press discourse. The paper discusses the correlation between the notions of event and fact from the position of psycholinguistics, semantics, cognitive science, philosophy. The similarities and differences between these two notions were singled out. Also there were defined three types of event presentation in the information articles of the modern French media discourse: in the context of the associated events; out of this context; in comparison with the similar events. In the article headlines the event can be presented in a generalized, accurate or figurative way. On basis of quantitative analysis was singled out the most common type of the event presentation on the material of the French press headlines.

Key words: event, fact, proposition, verification, information article.

Події та факти тісно пов'язані між собою у людському розумінні, але їх природа суттєво відрізняється. Питанню вивчення цих двох понять присвятили свої дослідження вчені різних галузей знання, таких як психолінгвістика, семантика, логіка: А. А. Леонтьєв, Н. Д. Арутюнова, З. Вендлер, Л. Вітгенштейн та інші. У даній статті ми спробуємо розмежувати ці два поняття та розглянемо типи представлення події у сучасній французькій пресі.

Висвітленням подій займається переважно інформаційна журналістика. Завдання журналіста-інформатора полягає в тому, щоб оперативно повідомляти аудиторію про найбільш важливі події, їх місце й час. Аналітична журналістика також займається подіями, але тут вони являють собою об'єкт більш поглибленого дослідження, суб'єктивної інтерпретації, коментаря.

Події породжуються певними суспільно-політичними ситуаціями і різними станами суспільства. О. О. Тертичний [6] визначає це явище як точно фіксований в просторі й часі крок в суспільному процесі. Природні явища, катаклізми

також є подіями, але для журналістики більш важливі події, що пов'язані з діяльністю людей, і які мають безпосередній вплив на суспільний процес.

У психолінгвістиці подія являє собою пучок певних характеристик чи ознак – істинних суджень. Зміст кожного судження є окремим фактом. Ці судження мають охоплювати усі параметри події, тобто повністю її описувати. Сукупність змістів усіх істинних суджень, яка формує комплексний образ події, А. А. Леонтьєв [5] назвав реальним фактом, а зміст окремо взятого істинного судження про дану подію – вербальним фактом. Вербальний факт не є повним, він істинний, але якщо взяти його окремо, дає неповне, в деяких випадках неправильне уявлення про подію.

За Н. Д. Арутюновою [1], головним конститутивним компонентом семантичної структури факту є значення істинності, яке набувається від пропозиції. Від неї факт також наслідуює "семантичну глибину", тобто рівень занурення в дійсність, кількість інформації, що повідомляється. Пропозиція окреслює також і межі

факту. Нижня межа об'єму факту визначається складом простого речення, верхня – відношенням факту до складного речення. Факт допускає розгортання підрядних, які можуть надати таку об'єктивну інформацію як обставини місця й часу.

Близький зв'язок фактів із дійсністю породжує контамінацію фактів і подій. Це пояснюється тим, що обидва явища не пов'язані з предметною реальністю, не мають часової протяжності, незалежні від агенсу, складають елемент семіотичного контексту [1:181]. Головною відмінною рисою між ними є те, що вони належать до зовсім різних площин. З. Вендлер відмічав приналежність фактів до логічного простору, тоді як події вважав часовими сутностями [2:144]. До того ж, на відміну від подій, факти не можуть бути об'єктом спостереження. Ім'я “факт” орієнтоване на світ знання, тобто на логічний простір, організований координатою істини і хибності, а ім'я “подія” орієнтоване на потік того, що відбувається у реальному просторі й часі. Жодна точково зафіксована подія не співпадає з точкою факту, який їй відповідає, тому що ці точки належать до принципово різних просторів: до життєвого й епістемічного [1:186].

Після того, як подія відбулася, вона розпадається на численні факти, що відповідають її окремим характеристикам. Одна й та ж подія може виступати у формі різних фактів у залежності від того, на чому ми фокусуємо увагу, що вважаємо головним [5:73–74]. У процесі осмислення подія заломлюється в гранях людської свідомості і стає фактами. Тож факт корелює із судженням, а не зі станом дійсності. Людина виокремлює фрагмент дійсності, а в ньому певний аспект, концептуалізує його, структурує по моделі судження, верифікує і тоді отримує факт. Це мав на увазі Л. Вітгенштейн [3], говорячи, що факти у логічному просторі є світ.

А. А. Леонт'єв стверджує, що журналіст описує не саму подію і не її сценарій, а її психічний образ. Він складається з вищевказаних характеристик події. Журналіст відтворює психічний образ події за допомогою тексту, завдання якого – скласти аналогічний образ цієї події в реципієнта. Але текст, що відповідає цьому образу, може не включати

опис деяких складових сценарію події. Журналіст свідомо може опускати певну інформацію, тому що знає, що читач скористується власними фоновими знаннями для того, щоб правильно і повно реконструювати образ події [5].

Т. А. ван Дейк [4:247] розробив подібне поняття моделі ситуації, що є уявленням у пам'яті індивіда його узагальненого досвіду та інформації про певну ситуацію у сприйнятті й трактовці її цим індивідом. Тобто моделі ситуації – це когнітивні репрезентації різноманітних ситуацій в пам'яті окремої людини, її особисті знання як результат попереднього досвіду. Голландський вчений також вважає, що ціллію читання статті в пресі є побудова

моделі події, описаної в тексті, або оновлення раніше створеної моделі.

П. Шародо [7] помітив здатність засобів масової інформації надавати надактуальності актуальним подіям як предметам відображення. Це відбувається завдяки прийому фокалізації (procédé de focalisation) і прийому повторення (procédé de répétition ou de récurrence essentialisante).

Прийом фокалізації починає діяти вже з основи “перевернутої інформаційної піраміди” – із заголовку. В ньому подія висувається на перший план, при чому використовується ефект перебільшення (effet de grossissement). Новина таким чином підкреслена і одразу захоплює інформаційний простір, справляючи враження, що тільки вона гідна інтересу, тому що є релевантною.

Іноді певна інформація може повторюватися день у день, або з однієї статті чи замітки в іншу. Повторюваність буває синхронною, коли повідомлення на одну й ту саму тему проходить одночасно в різних засобах масової інформації, і діахронною, коли новинний текст частково або повністю відтворюється одним і тим же засобом масової інформації протягом певного часу. Ця інформація створює ефект уречевлення, матеріалізації (effet de réification). Тобто новина починає існувати в собі, застигає і напевне вписується в пам'ять (пташиний грип, аварія на АЕС Фукусіма-1 у Японії). Така есенціалізація новини спричиняє неможливість сприймати її критично. Таким чином, фокалізуюче мовлення і повторюваність надають надактуального характеру подіям.

Нами було виділено три типи представлення події у статті інформувального спрямування:

1. Подію представлено в контексті супутніх подій:

Plus tôt dans la journée, le ministre du Travail Michel Sapin, dont l'UMP a réclamé la démission et qui a été chahuté lors de la séance de questions à l'Assemblée nationale, avait affirmé que le gouvernement était à «deux doigts» de réussir l'inversion de la courbe.

Tout en se gardant de fixer un objectif pour 2014. Lundi, le ministère du Travail avait mis en avant un «net mouvement d'amélioration sur l'année» 2013, notamment pour les jeunes (La Croix. Chômage: l'échec de 2013 acte, le gouvernement parie désormais sur le «pacte». 20.12.2013).

2. Подію представлено самоцентровано, у відриві від контексту будь-яких інших подій:

L'aveu a été concédé à la toute fin de sa visite d'Etat en Turquie, mardi 28 janvier, lors d'une rencontre avec la communauté française d'Istanbul. «Nous n'avons pas réussi en 2013 à faire diminuer le chômage», a simplement lâché François Hollande, lors de son allocution au Palais de France, au lendemain de la publication de chiffres indiquant une augmentation du nombre de chômeurs, toutes catégories confondues,

de 22 000 personnes (Le Monde. Chômage: l'aveu d'échec de François Hollande. 20.12.2013).

3. Подію представлено в порівнянні з подібною подією:

Pour l'économiste Philippe Waechter, alors que l'Allemagne et la Grande-Bretagne voient leur situation s'améliorer, «la France reste à la traîne de l'Europe en termes de dynamique de croissance, et donc d'emploi». «Ce n'est pas parce qu'on passe en 2014 que la dynamique va tout à coup devenir plus favorable», dit-il (La Croix. Chômage: l'échec de 2013 acte, le gouvernement parie désormais sur le «pacte». 28.01.2014).

На основі кількісних підрахунків щодо типу представлення тих чи інших подій було отримано наступні результати:

– 44% заголовків узагальнено відображають подію. Наприклад, La Chine est devenue le troisième Etat à explorer la Lune (La Croix. 15.12.2013);

– 40% заголовків точно відображають подію. Як-от, La Chine réussit son premier alunissage (20 minutes. 14.12.2013);

– 16% заголовків образно відображають подію. Наприклад, De la Chine à la Lune (Les Echos. 14.12.2013).

Таким чином, автор статті інформувального спрямування може використовувати різні способи презентації події у заголовку, але перевага надається узагальненому представленню події. Це відбувається тому, що важливо не тільки лаконічно передати суть події, а й одразу ж помістити подію в контекст її значення для суспільства, країни, народу тощо.

Перспектива подальшого дослідження полягає у вивченні способів представлення фактів та подій у статтях аналітичного спрямування.

Література

1. Арутюнова Н.Д. Типы языковых значений : Оценка. Событие. Факт / Арутюнова Н.Д. — М. : Наука, 1988. — 341 с.
2. Вендлер З. Иллокутивное самоубийство / З. Вендлер // Новое в зарубежной лингвистике / ред. Нина Давидовна Арутюнова, Елена Викторовна Падучева. — Вып. 16 : Лингвистическая прагматика. — М. : Прогресс, 1985. — С. 238—250.
3. Витгенштейн Л. Логико-философский трактат / Л. Витгенштейн; [Пер. с нем. Добронравова и Лахути Д.; общ. ред. и предисл. Асмуса В.Ф.]. — М. : Наука, 1958. — 133 с.
4. Дейк Т. ван. Язык. Познание. Коммуникация / Дейк Т. ван, Кинч В. ; [пер. с англ. В.В. Петрова]. — М. : Прогресс, 1989. — 312 с.
5. Леонтьев А.А. Психолингвистические особенности языка СМИ / А.А. Леонтьев // Язык СМИ как объект междисциплинарного исследования : уч. пос. / Отв. ред. М.Н. Володина. — М., 2003. — С. 66—88.
6. Тертычный А.А. Жанры периодической печати : уч. пособие / Тертычный А.А. — М. : Аспект Пресс, 2000. — 310 с.
7. Charaudeau P. Les médias et l'information. L'impossible transparence du discours / Charaudeau P. — Bruxelles : De Boeck-Ina, 2005. — 250 p.
8. La Croix. Chômage: l'échec de 2013 acte, le gouvernement parie désormais sur le «pacte». 20.12.2013. [Эл. ресурс] — Режим доступа : <http://www.la-croix.com>.
9. Le Monde du Jeudi 20 Décembre 2013. Chômage: l'aveu d'échec de François Hollande.
10. La Croix. La Chine est devenue le troisième Etat à explorer la Lune 15.12.2013. [Эл. ресурс] — Режим доступа : <http://www.la-croix.com/Actualite/Monde/La-Chine-est-devenue-le-troisieme-Etat-a-explorer-la-Lune-2013-12-15-1076222>.
11. Les Echos (14.12.2013). De la Chine à la Lune [Эл. ресурс]. — Режим доступа : <http://www.lesechos.fr>.
12. 20 minutes (samedi 14 décembre 2013). La Chine réussit son premier alunissage [Эл. ресурс] — Режим доступа : <http://www.20minutes.fr>.